

بسم الله الرحمن الرحيم

صلح به خودی خود یک مفهوم با ارزش در جامعه بین‌المللی است و بر اساس توافق‌های بین‌المللی نیز حفظ و ارتقا درجه آن هدف و درعین حال وظیفه کل کشورهای جهان بلکه تمام مردم روی زمین است. «آرمان غایی بشر در سطح جامعه بین‌المللی، دستیابی به صلح و امنیتی است که در نتیجه آن، خشونت از زندگی انسان رخت برپسندد و منزلت آدمی، جایگاه خود را بازیابد»¹. بر مبنای تاریخ حیات بشر که معدود زمانی را در آرامش به سر برده است، صلح همواره به معنای پایان بخشیدن به جنگ‌ها و مخاصمات بوده است. بنابراین صلح به طور کلی در مقابل واژه جنگ قرار گرفته است. یافته‌های مطالعات صلح، حاکی از آن است که صلح را باید چیزی فراتر از فقدان جنگ دانست. چراکه وضعیت صلح منفی یا صرف عدم جنگ، نمی‌تواند عدم رویداد جنگ در آینده را تضمین کند². در مقابل این تعریف منفی یوهان گالتونگ³ محقق معروف در زمینه صلح گفته است این تعریف یک تعریف منفی است و باید از صلح تعریفی مثبت ارائه شود و برای این منظور می‌گوید صلح «با ایجاد موقعیت‌هایی برای ساختن صلح مثل هماهنگی، همکاری و ائتلاف و یکپارچگی در کنار تلاش برای استمرار صلح از طریق اقداماتی که برای تضمین رهایی از جنگ لازم است، تحقق می‌یابد»³. این نگرش موسع درباره صلح در کنفرانس 1986 بلگراد کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در تعریف از صلح آمده است که در آن معیارهایی از قبیل ائتلاف و یکپارچگی، کارکرد انسانی، آزادی و عدالت اجتماعی از مفاهیم لازم در قلمرو معنایی صلح انگاشته شده است⁴.

قران کریم نیز صلح را ارزش و هدفی والا دانسته است. هدف صلح مصلحت‌گرایی نیست بلکه خود صلح، مصلحت است. زیرا

با زندگی فطری انسان‌ها سازگارتر است و در شرایط صلح، رشد و تعالی انسان امکان‌پذیر است. به همین خاطر در آیات 64 سوره آل عمران، 62 و 63 سوره انفال و 90 سوره نسا به مفهوم صلح اشاره می‌شود⁵.

همین مفاهیم در حوزه حقوق بشر نیز وجود دارند. بنابراین می‌توان مفهوم صلح را به عنوان یکی از بااهمیت‌ترین ارزش‌های جامعه بین‌المللی از مهم‌ترین حق‌های انسانی دانست. به عبارت دیگر، اگر حقوق بشر اساساً حول حیثیت یک انسان است، یک محیط در صلح و امنیت بهترین تضمین را برای حمایت از حیثیت انسانی فراهم می‌آورد و این گونه حقوق بشر اجرا می‌شود. پس بی‌تردید حق به صلح جز حقوق بشر است. حق به صلح در قلمرو نسل سوم این حقوق قرار می‌گیرد؛ زیرا یک تکلیف همگانی را برای حفظ صلح و امنیت در همه سطوح ایجاد می‌کند.

تاکید بر حقوق بشر بودن حق به صلح به دلیل این موضوع است که برخی آن را جز حقوق بشر نمی‌انگارند؛ زیرا اولاً به حقوق بشر نسل سوم معتقد نیستند و در ثانی بر این باورند که صلح یک ارزش است و نمی‌تواند یکی از حقوق بشر باشد. البته در پاسخ می‌توان گفت که بدون صلح موضوع حقوق بشر که حقوق نوع انسان است به طور کلی در معرض خطر قرار می‌گیرد. همان‌طور که حق حیات، یک حق بشر و بدون در نظر گرفتن آن حقوق بشر بی‌معنا خواهد شد.

صلح در تمامی اعصار تاریخی مورد نظر همه کشورها بوده است، بنابراین اسناد بین‌المللی فراوانی را می‌توان در زمینه خود صلح یافت از پیمان‌های صلح عهد باستان گرفته تا معاهدات صلح بعد از پایان جنگ‌های معاصر. اما آن چه مدنظر توضیح اجمالی حاضر در باب حق به صلح در اسناد بین‌المللی است آن اسنادی است که صلح را به عنوان یک حق برای نسل بشر در نظر گرفته است. منشور ملل متحد، استمرار صلح و امنیت بین‌المللی را یکی از اهداف اصلی سازمان ملل متحد دانسته است. روابط متقابل این هدف، با رعایت جهانی حقوق بشر در ماده 55 منشور ملل متحد

تقویت شده است. علاوه بر این قطع‌نامه 11/39، 12 نوامبر 1984 مجمع عمومی سازمان ملل به این حق توجه کرده است و آن را یکی از حقوق مقدس بشر دانسته است و کشورها را مکلف کرده است تا تعهدات اساسی شان را نسبت به اجرای این امر انجام دهند.

اعلامیه آماده‌سازی جوامع برای زندگی در صلح مندرج قطعنامه 73/33، 1978 و اعلامیه اجرای آن مندرج در قطعنامه 92/41، 1987 نیز در زمینه حق به صلح بیان می‌کنند: «...هر فرد بشری صرف نظر از نژاد، عقیده، زبان یا جنسیت حق ذاتی زندگی در صلح را دارد...»

سازمان یونسکو نیز حق به صلح را به رسمیت شناخته، توسعه فرهنگ صلح را بر مبنای ارزش‌های جهانی حقوق بشر ضروری دانسته و برای دستیابی به فرهنگ صلح ویژگی‌هایی را بیان می‌کند:

- احترام به حیات و حیثیت و حقوق بشر افراد رد خشونت
- شناسایی حقوق برابر مردان و زنان
- احترام به اصول دموکراسی، آزادی، عدالت، همبستگی، تحمل، قبول تفاوت‌ها و ...
- فهم ملل و کشورها و اقوام و مذاهب و گروه‌های فرهنگی و اجتماعی⁶

حقوق بشر نسل سوم در گستره تکالیفی که ایجاد می‌کند بسیار گسترده است بدین معنا که علاوه بر ایجاد تکلیف دولت‌ها نسبت به مردمانشان برای اجرای آن حقوق، تکلیفی را نیز برای دولت‌ها نسبت به هم نیز ایجاد می‌کند تا آن حقوق را تحقق بخشند. در واقع این حقوق کاملاً جمعی‌اند و تمامی اشخاص را در درون جامعه بین‌المللی دربر می‌گیرند. در مورد صلح نیز به همین دلیل است که ماده 1-24 منشور ملل متحد مسئولیت اولیه حفظ صلح و امنیت بین‌المللی را بر عهده شورای امنیت قرار داده است و این امر نیز خود به این دلیل است که تابعان

آشنائی با حقوق همبستگی در موازین بین المللی

شماره 4

(حق به صلح)

امور تحقیق و پژوهش کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران

تدوین: کارگروه حقوق همبستگی

زمستان 1388

ایران-تهران (سید خندان- ابتدای سهروردی شمالی- کوچه

قرقاول- پلاک 2)

صندوق پستی: 137-13165 و 4698/19395

تلفن: 88529742-88529743-88529744 (021)

فاکس: 88768807 (021)

پست الکترونیکی: IHRC@IHRC.IR

سایت: WWW.IHRC.IR

1. حقوق بشر، صلح و امنیت بین المللی، تالیف امیرساعد وکیل، انتشارات مجد، 1383، ص 111

2. نسل سوم حقوق بشر، امیرساعد وکیل، پوریا عسکری، انتشارات مجد، ص 58

*Juhan Gatlug

3. The African union and the right to peace and security, nimatalie a.othman, faculte de sciences sociales et de gestion universite catholique d'afrique central yaounde, October 2003, p6 <http://www.icrc.ch/web/eng/siteeng0.nsf/html/57JMD7> مراجعه شود به

4. The human right to peace:ethics and policy, douglas roche, 4th world summit of nobbel peace laureates, rome campidoglio 28 november 2003, p2

5. حقوق بشر، صلح و امنیت بین المللی، ص 122

6. برای مطالعه بیشتر در این زمینه مراجعه شود به <http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001055/105530E.pdf>

جامعه بین المللی دولت ها هستند که تابع نظر دولت های دیگر نیستند و برای الزام آنها به برقراری صلح نیاز به وجود یک قدرت فراتر از حاکمیت آنها است که در موقع لزوم به شکل همکاری و هماهنگی جهانی نمود می یابد.

در جهان امروز به خطر افتادن صلح در کشور یا یک منطقه تبعات جهانی خواهد داشت و چه بسا بر زندگی تمامی مردم جهان تاثیرگذار باشد. همانگونه که شاهد آثار مخرب جنگ آمریکا در افغانستان و عراق بر اوضاع اقتصادی کشورهای جهان هستیم.

بنابراین در راستای دستیابی همگان به حق به صلح این تکلیف برای همگان وجود دارد که به فکر ریشه های تأمین صلح در مفهوم موسع آن که همانا منع تبعیض، توسعه پایدار، بهره مندی از حداقل های حیات توأم با کرامت و دهها متغیر دیگر را دربر می گیرد، باشند و از برهم خوردن صلح و امنیت در اشکال مختلف آن جلوگیری کنند و البته مطابق مفاد حق به صلح، حق درخواست برقراری صلح و امنیت نیز می تواند به عنوان یک حق جمعی اعمال شود.

در نهایت باید خاطر نشان ساخت که بدون صلح، امنیت و آرامش نیز از بین می روند و در محیطی که امنیت و آرامش وجود نداشته باشد سایر حقوق نیز همواره در معرض تهدید قرار دارند. بنابراین باید حق به صلح را به عنوان یکی از اساسی ترین حقوق انسانی در نظر داشت، برای ثبات و پایداری آن تلاش کرد و این را دانست که در زمان تهدید آن این یک حق جمعی است که آن را باید مطالبه کرد. در راستای این هدف لازم است که فرهنگ صلح و محتوای آن در جوامع درونی کرد تا درک درستی از مفهوم آن برای همگان به دست آید. چرا که پیش شرط اعمال حقوق و آزادی های اساسی انسانی تضمین موجودیت نوع بشر است که رعایت حق صلح را می توان متضمن این مفهوم قرار داد